

PHASELIS | Disiplinlerarası Akdeniz Araştırmaları Dergisi
Journal of Interdisciplinary Mediterranean Studies
Volume II (2016)

Antalya Müzesi'nden Yeni Adak Yazıtları

New Votive Inscriptions from the Museum of Antalya

Nuray GÖKALP ÖZDİL

*PHASELIS: Disiplinlerarası Akdeniz Araştırmaları Dergisi'*nde bulunan içeriklerin tümü kullanıcılara açık, serbestçe/ücretsiz "açık erişimli" bir dergidir. Kullanıcılar, yayıncıdan ve yazar(lar)dan izin almaksızın, dergideki makaleleri tam metin olarak okuyabilir, indirebilir, dağıtabilir, makalelerin çıktısını alabilir ve kaynak göstererek makalelere bağlantı verebilir.

PHASELIS: Disiplinlerarası Akdeniz Araştırmaları Dergisi uluslararası hakemli elektronik (online) bir dergi olup değerlendirme süreci biten makaleler derginin web sitesinde (journal.phaselis.org) yıl boyunca ilgili sayının içinde (Volume II: Ocak-Aralık 2016) yayımlanır. Aralık ayı sonunda ilgili yıla ait sayı tamamlanır.

Dergide yayımlanan eserlerin sorumluluğu yazarlarına aittir.

Atıf Düzeni N. Gökalp-Özdil, "Antalya Müzesi'nden Yeni Adak Yazıtları". *Phaselis* II (2016) 245-258.
DOI: 10.18367/Pha.16017

Geliş Tarihi: 06.12.2016 | Kabul Tarihi: 21.12.2016 | Online Yayın Tarihi: 31.12.2016

Editörya Phaselis Research Project
www.phaselis.org

Antalya Müzesi'nden Yeni Adak Yazıtları

New Votive Inscriptions from the Museum of Antalya

Nuray GÖKALP ÖZDİL*

Öz: Makalede Antalya Müzesi Müdürlüğü'nün verdiği izinle 2014-2015 yıllarında yürütülen, kazılar ve yüzey araştırmaları dışında müzeye gelen eserler tanıtılmaktadır. Tümü adak steli olan bu eserler MS III. yüzyıla tarihlendirilecek özellikler içermektedir. 1 ve 2 numaralı yazıtlar Dioskour kardeşlere; 3 ve 4 numaralı yazıtlar Atlı Tanrılar grubundan Kakasbos'a; 5 ve 6 numaralı yazıtlar Herakles'e; 7 numaralı yazıt yerel atlı tanrılardan biri olan Ordas/Ourdas'a; 8 numaralı yazıt Ulu Tanrılar/Megaloi Theoi'a; 9 numaralı yazıt Eleuthera Myrike'ye; 10 numaralı yazıt ise Adil Tanrılar/Theoi Dikaioi için adanmıştır. Ourdas/Ordas, Megaloi Theoi, Eleuthera Myrike ve Theoi Dikaioi Antalya Bölgesi epigrafik belgelerinde sık karşılaşılmayan kültlerdir. Eserlerin geliş yerleri bilinmediği için kültlerin yayılım alanları, adayan kişilerin taşıdığı isimler üzerinden buluntu yerlerine dair öneriler getirilmektedir. Atlı tanrılar, MS II. ve III. yüzyıllarda yerel tanrı ve Hellen tanrısının birlikte algılandığı *synkretik* özellikler içermektedirler. Makalede ayrıca, yazıtlarda geçen şahıs isimleri için de tamamlama önerileri getirilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Antalya Müzesi · Adak Yazıtları · Dioskourlar · Kakasbos · Eleuthera Myrike · Theoi Dikaioi

Abstract: This article presents ten new inscriptions from the Archaeological Museum of Antalya. All these inscriptions have been studied with the permission granted by the Directorate of the Museum in 2014-2015 and they are apart from those inscriptions which were found in the course of surveys and excavations in the Antalya Region. All of them are votive inscriptions and are dated to the IIIrd century A.D. Nos. 1-2 were dedicated to the Dioskouroi; Nos. 3-4 are dedicated to Kakasbos; Nos. 5-6 are votives to Heracles; No. 7 was a votive to a local deity named Ordas/Ourdas; No. 8 was dedicated to the Great Gods (Theoi Megaloi); No. 9 is a votive to Eleuthera Myrike; the last is a dedication to the Righteous Gods (Theoi Dikaioi). The cults of Ourdas/Ordas/Ordis, Megaloi Theoi, Eleuthera Myrike and Theoi Dikaioi have been attested very rarely in the epigraphic record of the Antalya Region. As the provenance of these inscriptions is unknown, the date has been suggested by the author based upon the dedicator's names and their spread. The Anatolian rider gods carried syncretic features from both the local deities and the Greek deities which were thereby comprehended as combined together in the IInd and IIIrd centuries A.D.

Keywords: Antalya Museum · Votive Inscriptions · Dioskouroi · Kakasbos · Eleuthera Myrike · Theoi Dikaioi

1. Tertia Octavia'nın Dioskourlar'a Adağı

Kireçtaşından stelin yan yüzleri ve arka yüzü kabaca tıraşlanmıştır. Stel dikdörtgen prizma gövdeli ve üçgen alınlıklıdır. Alınlığın üstünde tepe ve köşe akroterleri yer almaktadır. Alınlığın ortasında gövdesi cepheden verilen, başı sol tarafa bakan, iki kanadı açık ve gövdesinde geometrik

* Yrd. Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü, Antalya.
gokalp@akdeniz.edu.tr

Çalışma izni ve yardımları için Antalya Müzesi Müdürlüğü'ne ayrıca, başta Arkeolog-Restoratör Nur Direr Konukman olmak üzere Arkeoloji Bölümü'ndeki tüm araştırmacılara teşekkürü bir borç bilirim.

motifler bulunan bir kartal figürü betimlenmiştir. Stel gövdesinde merkezi bir biçimde, tanrıça olması muhtemel bir kadın figürü cepheden işlenmiştir. Ayakta duran bu kadın figürünün sağında ve solunda profilden atlı Dioskourlar betimlenmiştir. Figürlerin yüzleri belirsizdir. Atların sağ ön ayakları ve başları hafifçe dönüktür. Atlıların uçuşan pelerinleri ve tunikleri vardır. Başları cepheden işlenmiştir, gövdeleri ise $\frac{3}{4}$ oranında görünmektedir. Bacakları ise profildendir. Sağ elleyle atın dizginini tutar durumdadırlar. Sol köşe akroterinin ucu kırık ve eksiktir. Stelin tabanı sol tarafta büyük oranda kırık ve eksiktir. Tabanında tek satırdan oluşan bir yazıt yer almaktadır. Yazıtın son kısmında iki harf sağda, yukarıya doğru devam etmektedir. Yazıt iyi okunur durumdadır.

Buluntu Yeri: Adak steli müzeye satın alma yoluyla gelmiştir. Buluntu yeri belli değildir.

Env. no.: 1.11.88.

Ölçüler: Y: 0,35 m; G: alınlık: 0,315 m gövde: 0,34 m taban: 0,34 m; D: 0,10 m. HY: 0,02-0,025 m, omikron: 0,015 m.

Tarih: Harf karakteri nedeniyle MS III. yüzyıl olmalıdır.

Τερτία Οκταουία εὐχήν.

Çeviri: *Tertia Octavia* (Dioskourlara) adak olarak (sundu).

Üzerindeki figürlerin betimlenişinden anlaşıldığı üzere stel Dioskourlara adanmıştır. Bu figürler, Kastor, Polydeukes ve Helena (?) üçlüsü şeklindedir ve atlı tanrılar ile ay tanrıçasıyla son derece benzerlik içindedir. Roma İmparatorluk Dönemi'nde Küçük Asya'da özellikle Pisidia ile Lykia bölgelerinde görülen bu kült, Hellen tanrıları olan Dioskourların yerel bir tapınımıyla özdeşleştirilmesiyle oluşmuştur¹. Yerel bir kült olarak açık hava tapınakları², Güneybatı Pisidia'nın kırsal kesimlerinde, Kabalia ve Kuzey Lykia'da belgelenmiştir³. Her ne kadar taşın geliş yeri bilinmese de söz konusu bölgedeki herhangi bir yerden getirilmiş olduğu düşünülmelidir.

Taşı adayan kişi *patronomikon*'a sahip değildir ve bunun yanı sıra Latin ismi taşımaktadır. Aynı isme sahip başka bir şahsa Makedonia'da rastlanmaktadır: 231-232 yıllarına tarihlenen bu yazıtta Tertia Octavia kocası için mezar yaptırmaktadır⁴. Bunun dışında Octavia için farklı bölgelerden örnekler de bilinmektedir⁵, yine de Pisidia Komama'sından Iulia Kallippiane Pia Maria Octavia⁶ ve Octavia Prima⁷ Antalya Bölgesi'ne en yakın görünen örneklerdir.

¹ Dioskourlar hakkında bk. Chapouthier 1935; Robert 1983, 553-578; Delemen 1995; Delemen 1999; Kearsley 2002; Özsait 2004; Gökalp – Akdoğu-Arca 2009. Yerel kimliği hakkında son yayın olarak bk. Talloen 2015, 71, 99, 193.

² Kodrula ve Kolbasa sınırında Kaynar Alanı'nda Dioskourlar ve tanrıçaya ait kaya kabartmaları, bir kaynak yakınında yer almaktadır (Talloen 2015, 232).

³ Talloen 2015, 71.

⁴ *Spomenik* 98. 201; 395.

⁵ *IByzantion* 157; Thrakia'dan: *SEG* 24 842 (MÖ II.-I. yüzyıl); Iulia Octavia: *INabarz* 160 (MS II. yüzyıl).

⁶ Bérard 1892, 420 no. 45.

⁷ *SEG* LVII. 1401.

2. Saturninus'un Dioskour'lara Adağı

Stel, büyük oranda kırık ve eksik durumdadır. Stelin sağ tarafı ve alınlık kısmı eksiktir. No. 1'deki stel ile kompozisyon benzerliği içindedir. Bu durumda, sadece ortadaki kadın figürü ve soldaki atlı figürün atından bir kısım geriye kalmıştır. *Khiton* ve *khimation*'lu kadın figürü cepheden, at kabartması frontal işlenmişken, atın sağ ayağı adım atmak üzere havada betimlenmiştir. Yazıt iki satırdan oluşmaktadır ve iyi okunur durumdadır.

Buluntu Yeri: Stel fragmenti zor alım yoluyla müzeye getirilmiştir. Geliş yeri bilinmemektedir.

Env. no.: 2803

Ölçüler: Y: 0,165 m; G: alınlık: 0,235 m; D: 0,075 m. HY: Y: 0,01-0,015 m. G: 0,01m.

Tarih: Harf karakteri nedeniyle MS III. yüzyıl olmalıdır.

Σατορνεῖνος Κορκα[--- Διοσ]-
κόροισ <ε>ύχήν.

Çeviri: *Korka[---] oğlu Saturninus Dioskourlara adak olarak (bu steli dikti).*

Dioskourlara steli adayan Saturninus, *tri nomina* değil, sadece *cognomen*'e sahipken,⁸ babası yerel bir isim taşımaktadır. Buna göre Saturninus Roma vatandaşlığına sahip olmadığı halde kendini bu şekilde göstermek istemiştir. Saturninus'un baba ismi için, satır düzeni göz önünde bulundurularak öneriler getirilebilir: İlk öneri, Pisidia Bölgesi'nde sık belgelenmiş *epikhorik* bir isim olan *Κορκαίνας*'tır⁹. Bu isme göre, tamamlama şu şekilde olabilir: Σατορνεῖνος Κορκα[ιου Διοσ]|κόροισ εύχήν. Bir diğer isim önerisi ise *Κορκαβος*'tur. Bu isim de tıpkı *Korkainas* adında olduğu gibi Pisidia'da belgelenmiştir¹⁰. Buna göre bir diğer tamamlama önerisi de şöyle olur: Σατορνεῖνος Κορκα[βου Διοσ]|κόροισ εύχήν. Her iki isim de bu güne kadar sadece Termessos ve teritoryumunda belgelenmiştir. Dioskour kültürünün yayılımı ve yazıtta geçen muhtemel isimlerden hareketle, taşın Termessos teritoryumundan müzeye getirildiği söylenebilir.

3. Herakleōn'un Kakasbos'a Adağı

Krem-beyaz renkli kireçtaşından yapılmış, tabanı düz, gövdesi yuvarlak formda stel. Yuvarlatılmış gövdenin kenarları hafifçe silme ile sınırlandırılmıştır. Arka yüzü kabaca tıraşlanmıştır. Kabartma alanında sağa doğru profilden bir süvari betimlenmiştir. Atın başı, koşum takımları ayrıntılı işlenmiştir. Figür, sol eliyle dizginleri tutmaktadır. Kırık izlerinden sağ kolun havaya kaldırıldığı tahmin edilebilir. Ayrıca, atın sol ayağının adım atar durumda havada olduğu anlaşılmaktadır. Figürün yüzü ayrıntılı bir şekilde betimlenmiştir. At ile figür ebatları orantısız bir şekilde işlenmiştir. Stel gövdesinde ve alınlığa doğru sağ ve sol yanlarda kırıklar mevcuttur. Stelin tabanındaki silmede iki

⁸ Saturninus *cognomen*'i için bk. Schulze 1904, 467; Solin – Salomies 1994, 398.

⁹ TAM III/1 146: Διότειμος δις Τροκο[νδου]| τοῦ καὶ Κορκαίνου...; 227: Αὐρ(ηλία) Ἀγοράστη, θυ(γάτηρ) Τροκονδου Κορκαίνου...; 233: Ἀγόραστος, υἱὸς Κορκαίνου...; 561: Αὐρ(ήλιος) Κορκαίνας Ἀρ(τείου) Λουκρίωνος...; SEG LVII. 1611: Αὐρ(ήλιος) Κορκαίνας Μί(δ)ου τήν....

¹⁰ TAM III/1 415: Αὐρ(ήλιος)| Διότειμος Κορκαβου....; 558: Κορκαβος Διογένους...

satırlık bir yazıt yer almaktadır. Taşın sağındaki ve solundaki kırıklar nedeniyle yazıtta eksiklikler vardır. Yine de mevcut olan harfler iyi okunabilir durumdadır.

Buluntu Yeri: Müzeye bağışlanmış olan stelin geliş yeri belli değildir.

Env. no.: 1.31.83.

Ölçüler: Y: 0,30 m; G: gövde: 0,23 m taban: 0,25 m; D: 0,10 m. HY: 0,02 m, *omikron*: 0,01 m.

Tarih: Harf karakteri nedeniyle MS III. yüzyıla tarihlendirilmelidir.

Ἡρακλέων Ακε[---]-

α θεῶ Κακάσβω.

Çeviri: Ake[---]s oğlu Herakleōn, tanrı Kakasbos için (bu adağı sundu).

Herakleōn adı Küçük Asya'da yaygın olarak kullanılmış bir isimdir ve Pisidia'da da oldukça sık belgelenmiştir: MS 249-258 yıllarına tarihlenen bir sporcu yazıtında M. Aur. Artemon adlı bir *hiereus probulos*'un Artemon adının yanında ikinci bir *cognomina* olarak kullanılmıştır¹¹; bir diğer örnek ise muhtemelen MS I. yüzyıldan Aurelius Herakleōn'dur¹². Bir diğeri, Aurelia Athenaïs, kocası Euemerios ve oğlu Herakleōn için mezar yaptırmıştır¹³. Ayrıca, TAM III/1 428 numaralı Termessos'tan bir yazıtta Herakleia ve Herakleōn adları aynı yazıtta birlikte belgelenmiştir. Herakles adından türetilmiş olan bu *theophorik* isim, bölgede Herakles kültüyle bağlantıların yoğunluğuna işaret etmelidir¹⁴.

Herakleōn'un baba isminin belirtildiği kısım kırık olması nedeniyle baba adı için tamamlama önerileri getirilebilir. İlk satırın sonundaki son harf, taşın kırık yerlerine denk geldiği için fotoğraftan *alpha* ya da *lambda* gibi görünmektedir. Oysaki yazıtın istampajına bakıldığında bu harfin c şeklinde lunar bir harf olduğu anlaşılmaktadır. Yazıt karakterine göre *epsilon*, *omikron* ve *sigma* harfleri lunar şekildedir. Taşın ölçüleri fazla harfe izin vermediği için tamamlanması gereken isim kısa olmalıdır ve ikinci satırın başındaki alfa harfi de genitif haldeki bu isme aittir. Başka bir ifadeyle, isim –ας bitimli olmalıdır. Bu bilgiler ışığında baba ismi olarak Ακελας¹⁵ ya da Ακετας¹⁶ önerilebilir.

Atlı tanrılar grubunda nitelendirilen Kakasbos, Herakles ile birlikte değerlendirilmektedir. Bu tanrı, bilhassa Güney Pisidia'da ve Kibyrtis'te belgelenmiştir¹⁷. Elinde bir sopa tuttuğu için He-

¹¹ TAM III/1 160.

¹² TAM III/1 234.

¹³ TAM III/1 238.

¹⁴ Pisidia'da Herakles kültü ile ilgili bk. Talloen 2015.

¹⁵ TAM III/1 74: Μαρκίων Μολεους Ἐρ(μαίου) Ἰλ[άρου(?)]. |Πρωτογένης Ακελ[α(?)], |[E]ρμαῖος δις Νικα[— —].

¹⁶ Kibyrtis: IGR III 478; Heberdey – Kalinka 1897, 15; 48; krş. LGPN V^B, s. v. Ακετας.

¹⁷ Robert 1946, 50 vd.; Metzger 1952, 13 no. 1; Bean 1958, 39 no. 32; Delemen 1999, 6 vd.; İplikçioğlu *et al.* 1992, 15 no. 3; Talloen 2015, 70-71; 95; 231-233. Epigrafik buluntular dışında, Kestel Gölü'nün batısında

rakles'le özdeşleştirilmektedir. Herakles ve Kakasbos hatta üçüncü bir tanrı olarak Maseis betimlemeleri, üzerlerinde bir yazıt yer almadıkça, yani ismen belirtilmedikçe birbirlerinin aynısıdır¹⁸.

4. Aleksandros ve Gamikos'un Kakasbos'a Adağı

Krem - beyaz renkli kireçtaşından yapılmış, tabanı düz, gövdesi yuvarlak formda stel. Yuvarlatılmış gövdenin kenarları hafifçe silme ile sınırlandırılmıştır. Arka yüzü kabaca tıraşlanmıştır. Kabartma alanında sağa doğru profilden bir süvari betimlenmiştir. Atın başı ve koşum takımları ayrıntılı işlenmiştir. Figür, sol eliyle dizginleri tutmaktadır. Sağ kolunu ise havaya kaldırmıştır. Atın sol ayağı adım atar durumda havada durmaktadır. Figürün yüzü ayrıntılı bir şekilde betimlenmiştir. At ile figür ebatları orantsız bir şekilde işlenmiştir. Stel kompozisyonu, no. 3'teki kompozisyonla tamamen uyum içindedir. Stel, genel olarak her yerinden kırık ve eksik durumdadır. Stelin tabanındaki silmede dört satırlık bir yazıt yer almaktadır. Taştaki genel eksikliğe rağmen, yazıtın ilk satırında ilk harf dışında eksiklik bulunmamaktadır. Harfler iyi okunabilir durumdadır.

Buluntu Yeri: Kireçtaşından adak steli müzeye bağlanmıştır. Geliş yeri belli değildir.

Env. no.: 2012/4.

Ölçüler: Y: 0,35 m; G: alınlık: gövde: 0,30 m taban: 0,245 m; D: 0,08 m. HY: 0,015 m.

Tarih: Harf karakteri ve ké¹⁹ kısaltma formu nedeniyle MS III. yüzyıla tarihlendirilmelidir.

[A]λέξανδρος
2 [ὁ]κὲ Γαμικός
θεῶ Κακάσβω
4 εὐχίγ.

Çeviri: Gamikos adıyla da bilinen Aleksandros, (bu steli) tanrı Kakasbos için adak olarak (sundu).

Gamikos adıyla da bilinen Aleksandros, tanrı Kakasbos'a adak olarak bir stel sunmuştur²⁰. *Patronomikon*'u olmaması nedeniyle köle olabilir²¹. Bu stel de bir önceki gibi (no. 3) aynı bölgeden getirilmiş olmalıdır.

Keçili Köyü'nde Yanıktaş Mevkii'nde Kakasbos'a ait kaya kabartmaları ve Tefenni'deki kaya kabartmaları kültün yayılımının anlaşılmasına yardımcı niteliktedir.

¹⁸ Delemen 1999, 6; 9.

¹⁹ Gignac 1976, 191-192.

²⁰ Benzer bir örneğe Sura'da rastlanmaktadır: Petersen – Luschan 1889, 46 no. 83: Ἄλκιμος ὁ καὶ Γαμικός.

²¹ Gamikos adıyla anılan bir köleye ilişkin bir yazıt örneği için bk. TAM II 1019: τὸν τύνβον κατεσκεύασε Γαμικός, [δ]οῦλος τῶν σὺν Μηνοδώρῳ. Gamikos, hem baba adı ile hem de baba adı olmadan da yazıtlarda belgelenmiştir. Baba adı olmayan örnekler: SEG XXXI. 1048: Str. 5: ...καὶ Γαμικός ὁ σύντροφος...; *Istratonikeia* 1240: Ἐπικαρπία|Γαμικῶ τῶ|άνδρι; TAM V/1 794: Ἀγαθόπους Τύχην τή|ν|γυναῖκαν, Γαμική|Ἄθησιφόρος, Κυρηίκης | Τατιανὸς τήν μητέρα; *Iarykanda* 138: ἀνέστησε τὸν|βωμὸν Γαμική [ή] | θρεπτή αὐτοῦ....

5. Trokondas'ın Herakles'e Adağı

Grimsi bej renkli kireçtaşından yapılmış; üçgen alınlıklı dörtgen prizma gövdeli stel. Arkası ve yan yüzleri kabaca tıraşlanmıştır. Ön yüzde düz silmelerle çevrelenmiş kabartma alanında sağa doğru profilden bir süvari yüksek kabartma olarak betimlenmiştir. At sol ön ayağını havaya kaldırmış yürür durumdadır. Binicinin başı ve gövdesi cepheden bacakları ise profilden işlenmiştir. Binici, sağ elinde dirseğiyle desteklediği Herakles sopasını tutarken sol eliyle de dizginleri tutmaktadır. Figürün yüzü aşınmış ve siliktir. Yazıtın harfleri kısmen aşınmış durumdadır. Taşın kenarları ve bil-hassa tabanı kırıktır. Atın başı, boynu ve gövdesi orantısız yapılmış olup, boynu ve ayakları gövdesine oranla kısadır. Stelin alt silmesinde iki satırdan oluşan bir yazıt yer almaktadır. İkinci satırdaki harflerde aşınmalar vardır.

Buluntu Yeri: Adak steli müzeye satın alma yoluyla kazandırılmıştır. Geliş yeri belli değildir.

Env. no.: 1.8.76.

Ölçüler: Y: 0,35 m; G: alınlık: 0,35 m gövde: 0,35 m taban: 0,34 m; D: 0,13 m. HY: 0,005-0,01 m.

Tarih: Harf karakteri nedeniyle MS III. yüzyıla tarihlendirilmelidir.

Τροκονδας Χα[- -]ου Ἡρακλῆ

[ε]ύχην.

Çeviri: Kha[--]os oğlu Trokondas, Herakles'e adak olarak (bu steli dikti).

Trokondas ismi Lykia ve Pisidia'da sık belgelenmiştir²². Trokondas'ın baba adının tamamlanma önerisi için Χάρης adı düşünülebilirdi. Fakat ismin *genetivus* çekimi Χάρητος'tur ve yazıtta *genetivus* çekiminin beklenmesi nedeniyle tamamlama için önerilemez. Χάρμος²³, ου; Χάρετος, ου ya da Χάρατος²⁴, ου gibi adlar tamamlama için önerilebilir.

Taşın buluntu yeri bilinmemesine rağmen atlı Herakles örneklerinin genellikle Yuvalak ile Kortuteli arasındaki geniş bölgeden çıkmalarına dayanarak, taşın bu civardan Antalya Müzesi'ne getirildiği düşünülebilir²⁵.

²² Bu isim için genel olarak bk. LGPN V^B ve TAM III.

²³ TAM V/1 470a: Str. 4-5: Χάρμος καὶ Ἄπφιον καὶ Ἀσκληπιάδη[ς] οἱ ἀδελφοὶ καὶ Ἀπολλώνιος... SEG XXXIII. 1137: Str. 7: [ργων M. A]ύρ. Χάρμο<υ> Αύρηλιανο<ῦ>; *Ilasos* 160: Str. 3: ... Χάρμου Σωσύλον τὸν κωμωιδὸν ἡμέρας δύο...

²⁴ Kharetos ya da Kharatos için bk. LGPN V^B 437.

²⁵ Gökalp – Akdoğru-Arca 2009, dn. 13-14.

6. Sophrōn ve Taladeos'un Herakles'e Adağı

Fragman olarak elimizde bulunan stelin sadece sol tabanı ve gövdesinden küçük bir parçası bulunmaktadır. Fragmanda sadece, sağ tarafa baktığı anlaşılan bir atın ayakları ve onun altındaki silmede üç satırdan oluşan bir yazıt görülmektedir. Fakat taşın tabanında, sağında ve solunda kırıkların oluşu, harfler iyi okunmasına rağmen yazıtın anlaşılmasını güçleştirmektedir.

Buluntu Yeri: Mermer adak steli müzeye satın alma yoluyla kazandırılmıştır. Geliş yeri belli değildir.

Env. no.: 1.28.73.

Ölçüler: Y: 0,15 m; G: alınlık: 0,23 m; D: 0,08 m. HY: ilk str: 0,01-0,125 m, ikinci str: 0,01- 0,02 m.

Tarih: Harf karakteri nedeniyle MS III. yüzyıla tarihlendirilmelidir.

Θεῶ Ἡρακλῆ Σόφρων Κ[...]-

2 νου Ταλαδεος

[εὐχ]ήν.

Çeviri: Tanrı Herakles'e Talade(u)s oğlu
Κ[...]*nas oğlu Sophrōn adak olarak (bu steli dikti).*

Baba adı için sadece Termessos'ta, üstelik birçok yazıtta belgelenen Κ[ορκα]νας önerilebilir. Ταλαδεος formu, *nomitivus*'u Ταλαδης veya daha düşük bir ihtimalle Ταλαδεος olması gereken isminin *genitivus* çekimidir. Termessos'tan MS 212 sonrasına tarihlenen bir yazıtta, ismin *genitivus* hali Ταλαδεως olarak geçmektedir²⁶. Her halükarda Talade(u)s, Sophron'un dede adıdır.

Hem dede hem de tamamlama da olsa, baba ismi sadece Termessos ve teritoryumunda ele geçen yazıtlar aracılığıyla bilindiğinden bu stelin de müzeye Termessos veya teritoryumundan getirilmiş olduğu düşünülebilir.

7. Treilos'un Yerel Atlı Tanrıya Adağı

Krem - beyaz renkli iri grenli mermerden yapılmış stel. Yan ve arka yüzler kabaca tıraşlanmıştır. Ön yüzünde düz silmelerle çevrili kabartma alanında cepheden bakar durumda bir atlı betimlenmiştir. Figürün gövdesi ise ¾ profilden verilmiştir, yüzü belli belirsiz tasvir edilmiştir. At, sol ön ayağını havaya kaldırmış ve yürür durumdadır. Taşın tabanında iki satırdan oluşan bir yazıt ve sağ yan yüzündeki silmesinde ise bir harf yer almaktadır. Tabanda taşın sol tarafı iyi okunur durumda iken sağ tarafı aşınmalar nedeniyle zor okunmaktadır.

Buluntu Yeri: Stel müzeye satın alma yoluyla kazandırılmıştır. Geliş yeri belli değildir.

Env. no.: 2012/7.

Ölçüler: Y: 0,38 m; G: alınlık: 0,35 m, gövde: 0,41 m, taban: 0,43 m; D: 0,10 m. HY: 0,02 m.

Tarih: Yazıt karakteri ve tasvir edilen figürün tipolojik özelliklerine göre MS III. yüzyıla tarihlenmelidir.

²⁶ SEG LVII. 1437: Str. 6-7: ...Ἑρμυπιος Ταλαδε|ως, ἀπελεύθερος...Ayrıca krş. İplikçioğlu *et al.* 2007, no.11 ve isim indeksi.

Τρειλος Ἑρμείου δις ANEB<H>-

N OPδι εὐχῆν.

Çeviri: *Hermaios oğlu Hermaios'un oğlu Treilos, Ordis'e adak olarak (bu steli sundu).*

Τρειλος: İsim, Τρειλος formunda şimdiye kadar belgelenmemiş görünmektedir. Fakat Τρωῖλος bilinmektedir²⁷. Ἑρμείου = Ἑρμαίου. Ἑρμείου formu şimdiye kadar Pisidia Bölgesi'nin Antalya kenti sınırları içerisinde kalan Termessos²⁸; Neapolis²⁹ ve Pogla³⁰ gibi yerleşimlerde çok sık belgelenmiştir.

Yazıtta birinci satırın sonundaki ANEB[---]|N ifadesi ya yanlış yazılmış bir ἀνέθηκεν'e ya da ἀνέβ<η>ν'e işaret edebilir.

Ο(υ)ρδας, Ορδος ya da Ορδω gibi farklı şekillerde adlandırılan bu tanrı, Anadolu'nun yerel atlı tanrılarından biridir. Herakles, Kakasbos ve Dioskourlar ile özdeşleştirilmiştir. Yerel nitelikteki bir tanrının Hellen tanrısıyla değerlendirilmesi nedeniyle *synkretizm* söz konusudur³¹. Bu stel de çok büyük bir olasılıkla bu yerel tanrı kültünün yayılım alanının yoğun olduğu Pisidia Bölgesi'nden müzeye getirilmiş olmalıdır.

8. Ulu Tanrılara Adak

Üst, alt ve yanlarında silmeleri olan dikdörtgen stelin bir niş gibi açılmış olan gövdesi üzerinde üç erkek bir kadın olmak üzere dört figür yer almaktadır. Erkekler *tunica*, kadın ise *khiton khmation* içinde betimlenmiştir. Yüzleri büyük oranda aşınmıştır. Erkek figür saçlarının işlenişi MS III. yüzyıl asker imparatorların saç tipolojilerini anımsatmaktadır. Erkek figürlerin sol elleri dirsekten bükülerek havaya kalkmış durumdayken kadın figürün sol eli karnı üzerinde, sağ eli ise yanındaki erkek figüre uzanmış şekilde tasvir edilmiştir. Taban silmesinde tek satırlık bir yazıt yer almaktadır. Derinliklileri son derece az olan harfler tabana oldukça yakın işlenmiştir. Bu durum okunma güçlüğü yaratmaktadır.

²⁷ LGPN V^B s.v. 'Τρωῖλος'.

²⁸ TAM III/1 74, 226, 266, 357, 458; SEG LVII. 1531.

²⁹ SEG LVII. 1607, 1614.

³⁰ Bérard 1892, 424 no. 53-54.

³¹ Gökalp – Akdoğu-Arca 2009, no. 5-6.

Buluntu Yeri: Mermer adak steli müzeye satın alma yoluyla kazandırılmıştır. Geliş yeri belli değildir.

Env. no.: 7.12.76.

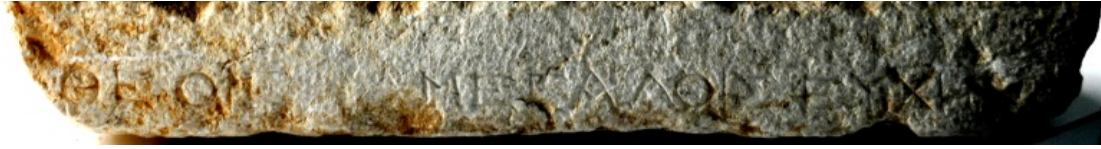
Ölçüler: Y: 0,27 m; G: 0,39 m; D: 0,12 m. HY: 0,01 m.

Tarih: Harf karakteri ve figürlerin portre tipolojilerine göre MS III. yüzyıla tarihlendirilmelidir.

Θεοῖς Μεγάλους εὐχήν.

Çeviri: *Ulu Tanrılara adak olarak (filanca bu steli dikti).*

Adayan kişi ya da kişilerin isminin zikredilmediği bu yazıt, Büyük Tanrılara adanmıştır. Ulu Tanrılar olarak burada kastedilenler Kabeiroi'dur. Kabeiroi³² yerine Ulu Tanrılar kullanımına yazıtlarda sıkça rastlanmaktadır. Kabeiroi hakkında Sami kökenli oldukları ve kbr'in büyük anlamına geldiği ya da Phrygia kökenli oldukları yönünde görüşler bulunmaktadır. Antik kaynaklarda ise bazen Korybantlarla, Kuretlerle ve Dioskourlarla özdeşleştirilmektedirler. Kültün yayılım alanı ise, Batı Anadolu, Makedonia, Boiotia, Kuzey Ege adaları, bilhassa Lemnos ve Samothrake'dir³³.

Theoi Megaloi kültü Küçük Asya'da şimdiye kadar Keramos³⁴, Pergamon³⁵, Kibyra³⁶, Side³⁷, Tlos³⁸ ve Paphlagonia'da³⁹ belgelenmiştir. L. Robert, Side'den yayınlanan yazıttaki Theoi Megaloi'un Isis ve Serapis değil, Dioskourlar olduğunu öne sürmüştür⁴⁰. Bu yazıttaki figürler de Dioskourlara işaret ediyor olsaydı, üç yerine iki erkek figür olması gerekirdi ve 1-2 numaralı yazıtlarda da görüldüğü üzere şablonlaşmış bir tasvir, yani simetrik atlı erkek figürler ve ortada duran kadın figür beklenirdi. Mevcut bilgiler ışığında bu stelin geliş yeri hakkında tahmin yürütmek mümkün değildir.

³² Başlangıçta, yaşlı bir adam (Aksiokersos) ve oğlu (Kadmillos) olarak iki kişidirler fakat daha sonra Aksieros ve Aksiokersa adlarında iki kadın figürünün eklenmesiyle sayıları artmıştır

³³ *DNP* 6, s.v. Kabeiroi, 123- 127.

³⁴ *IKeramos* 17: Str. 3-5: ---Σεβαστῶ Γερμανικῶ|Δακικῶ καὶ θεοῖς μεγάλους| Κεραμῆταις...; 21: [Αὐτοκράτορι Καίσαρι] Τίτω Αἰλίῳ Ἀδ[ριανῶ] Ἀ]ντωνεῖνῳ Σεβαστῶ Εὐσ[εβεῖ καὶ θεοῖς μεγ]άλους Κε[ραμῆταις ---]; 22-23: [Αὐτοκράτορι Καίσαρι . . c.7. . καὶ θεοῖς μεγ]άλους Κε[ραμῆταις ---].

³⁵ *IPergamon* II 332: Str. 1-2: [Θ]εοῖς μεγάλους|Καβείροις...; *MAMA* IV 228: Αὐρ. Πασικράτη[ς]|Απολλωνίου σὺν [τῶ]|πατρὶ αὐτοῦ θεοῖς|μεγάλους.

³⁶ *IKibyra* 94: Θεοῖς Μεγάλους συννάοις| ^{vac}. [Ἐ]πι[ο]ς| Ἀγαθεῖνος ^{vac}.

³⁷ *ISide* II 90: ἱερεὺς Θεῶν Μεγάλ[ων διὰ βίου(?)].

³⁸ *TAM* II 550-551: ὁ ἱερεὺς Διονύσου διὰ βίου καὶ ἀρχιερ<ε>ύς | Θεῶν μεγάλων Καβίρων (δραχμάς) τρισχ[ιλίας].

³⁹ *SEG* XXXIII 1113: Str. 2-3: τοῖς Μεγάλους|Θεοῖς τὰς στοάς.

⁴⁰ *ISide* II. 381.

9. Mame'nin Eleuthera Myrike'ye Adağı

Buluntu Yeri: Kireçtaşından stel, müzeye bağışlanmıştır. Geliş yeri bilinmemektedir.

Env. no.: 2.38.90.

Ölçüler: Y: 0,17 m; G: alınlık: 0,09 m, gövde: 0,065 m, taban: 0,10 m; HY: 0,01 m.

Tarih: Harf karakterine göre MS III. yüzyıla tarihlendirilmelidir.

Μαμη
2 Ἐλευθέ-
ρα Μυρι-
4 κῆ εὐχῆν.

Çeviri: *Mamē, Eleuthera Myrike'ye adak olarak* (bu steli dikti).

Μαμη: Bu isim şimdye kadar Galatia'dan⁴¹, Lykaonia'dan⁴² ve Kilikia'dan⁴³ bilinmektedir. Bununla birlikte L. Zgusta, bu ismin formunun Μαμα ile bağlantılı olabileceğini düşünmektedir. *Femininum* bir isim olarak Μαμα, Antalya sınırları içinde daha önce Myra⁴⁴ kentinde ve Pisidia⁴⁵ Bölgesi'nde görülmüştür.

Anadolulu⁴⁶ bir tanrıça olan Eleuthera'nın kültü Kyaneai, Myra, Antiphellos, Simena, Rhodiapolis ve Termessos'ta şimdye kadar belgelenmiştir⁴⁷. R. Fleischer'a göre Myra'da bir Myra tanrıçası olarak Leto ile özdeşleştirilmektedir⁴⁸. P. Frei'a göre ise Milyas ya da Solymlerin tanrıçasıdır⁴⁹. Ayrıca Termessos'ta da belgelenmiştir: MS III. yüzyıla tarihlenen bu yazıtta rahip *Tib. Cl. Phloros, Thea Eleuthera'nın gümüş heykeli için 2500 denarii ödemiştir*⁵⁰. Myra'da *arkhegetis* olarak onurlandırılmaktadır⁵¹. Geç Antikçağ'da da önemini korumaya devam etmiştir. Gordianus III Dönemi'nde Myra ve Kyaneia ile Myra ve Patara sikkelerinde de yer almaktadır⁵². Şimdye kadar Eleuthera Myrike olarak yer aldığı yazıtlar: Rhodiapolis'ten bir mezar yazıtında mezarı açanların Korydalla Leto'su ve Myra Eleuthera'sına karşı borçlu olmaları gerektiğinden bahsedilmektedir⁵³. Ayrıca, Myra'dan bir yazıtta tanrıça için bir *panegyris*'in kut-

⁴¹ Mitchell 1982, 139.

⁴² MAMA I 135 (= Zgusta 1964, 282 §850-2 [s.v. 'Μαμη']).

⁴³ *IAnabarzos* 365 (= LGPN V^B 269 [s.v. 'Μαμη']).

⁴⁴ LGPN V^B 269 s.v. 'Μαμα' (= Zgusta 1964, 281-282 §850-1 [s.v. 'Μαμα']).

⁴⁵ Ramsay 1888, 265 no. 5.

⁴⁶ RE V/2, s.v. Eleuthera, 1905, 2344 vd.

⁴⁷ Frei 1990, 1790; RE V/2, s.v. Eleuthera; Muskar-Asarbelen'de bulunan ve Eleuthera'nın anıldığı bir yazıt için ayrıca bk. Alkan 2011, 111 – 112.

⁴⁸ Fleischer 1978, 229.

⁴⁹ Frei 1990, 1790.

⁵⁰ TAM III/1 136: ἡ πατρὶς | ἱερὰ θεᾶς Ἐλευθέ | ρας διὰ βίου... Krş. Talloen 2015, 181; 267; 294; 296.

⁵¹ Petersen – Luschan 1889, 45 no 82 str. 15–16: πανηγύρεος τῆς ἀρχηγέτιδος θεοῦ Ἐλευ | θέρας; krş. RE V/2, s.v. Eleuthera, 2344.

⁵² Aulock 1974, 87–88; krş. Lacroix 1949, 149.

⁵³ TAM II 924.

landığı zikredilmektedir⁵⁴. Tanrıça, Opramoas yazıtında da yer almaktaydı⁵⁵.

Taşın geliş yeri hakkında tahmin yürütmek zordur. Müzeye en yakın nokta olarak Termessos'tan getirilmiş olabileceği gibi, yukarıda bahsedilen kentlerin birinden de bulunarak müzeye bağışlanmış olabilir. Görece daha kesin olan veri ise, bu kültün MS III. yüzyılda da, Gordianus III sikkelerinin desteklediği gibi, epigrafik olarak da hala belgelenebiliyor olmasıdır.

10. Masas'ın Adil Tanrılara Adağı

Tabanı düz, gövdesi yuvarlak formda adak steli. Arka yüzü kabaca tıraşlanmıştır. Sağ köşe akroteri sol köşe akroterine oranla daha eksiksizdir. İyice derinleştirilmiş gövdede üç figür cephe-den bakar şekilde tasvir edilmiştir. *Aedicula* haline getirilmiş taşın ön yüzündeki figürlerin her iki tarafında da sütunlar yer almaktadır. Üç erkek figürü adeta bir *podium* üzerinde duruyor gibi görünmektedirler, sağ ellerinde çift taraflı balta taşımaktadırlar. Figürlerin yüzleri çok aşındığı için belirgin değildir. Tunica giymiş olan figürlerin ortasında iki hayvan simetrik olarak yer almaktadır. Taş, her yönden kırık ve eksik durumdadır. *Podium* üzerinde üç satırdan oluşan bir yazıt yer almaktadır. Yazıt iyi okunur durumdadır ve eksiksizdir.

Buluntu Yeri: Geliş yeri bilinmemektedir.

Env. no.: 2009/102

Ölçüler: Y: 0,297 m; G: 0,225 m; D: 0,08 m.

HY: 0,2-0,25 m,.

Tarih: Harf karakteri ve figürlerin tipolojik özellikleri, yazıtın MS III. yüzyıla tarihlendirilmesini gerektirmektedir.

Μασας Μολ<ε>σιος Κορν[η]-

2 λίου Κυρδησσευς

δικαίους θεοῖς εὐχῆν.

Çeviri: *Cornelius oğlu Mol<e>sis oğlu Kyrdessos'lu Masas, Adil Tanrılar için adak olarak (bu steli dikti).*

Theoi Dikaioi yani Adil Tanrılar, ellerinde balta taşıyan üç erkek figür olarak tasvir edilmektedirler. Bu figürlere yılanlar da eşlik etmektedir. Yerel tanrılar olarak nitelendirilen Theoi Dikaioi, Lykia-Pisidia sınır bölgesinde yaşayan insanların etnik kimliklerini göstermesi bakımından önem arz etmektedir⁵⁶.

Bu bölgede şimdiye kadar epigrafik olarak Termessos'ta⁵⁷ ve Kibyra'da⁵⁸ belgelenmiştir. Termessos'ta Kuzeybatı Nekropolisi'nde traşlanmış kayalıklardan oluşan kutsal alanda, Theoi Dikai-

⁵⁴ Bk. yk. dn. 50.

⁵⁵ TAM II 905 XIII C I. 10, XIV D, XIX A II. 9-11.

⁵⁶ Talloen 2015, 193.

⁵⁷ SEG LIV 1380: Θεοῖς Δικαίοις|ἐπηκόοις Αὐρ(ήλιος) Μα|κάριος Μολεσιος ὁ καί...; 1381: Str. 4: ..Τ ἐπιφαγεστάτοισι Θεοῖσι Δικαίοισι.

⁵⁸ IKibyra 96: Αλ[— — — — —]|Θεοῖς Δικαί[οις εὐ]|χῆν.

o'ya adak yazıtında şahıs isimleri listesi yer almaktadır. Yazıt, MS 240 yılı ile MS III. yüzyılın sonu aralığına tarihlendirilmektedir. Yazıtı yayınlayan B. İplikçioğlu, bu kişilerin Adil Tanrılar için bir dernek oluşturduğunu düşünmektedir⁵⁹. Bu kişilerden biri, kentteki diğer yazıtlardan da bilindiği için dernekdeki kişilerin alt sınıftan ve birbirleriyle yakın akrabalığa sahip kişiler olduğu düşüncesi oluşmuştur⁶⁰.

Yazıtta geçen Μασαs adı şimdikiye kadar ağırlıklı olarak Pisidia'da ve Lykia'da kullanılan bir isimdir⁶¹. Epigrafik belgelerde Μολσιοs formuna şimdikiye kadar rastlanmamıştır. Bununla beraber, Μολσιοs Lykia'dan bilinen bir isimdir⁶². Fakat burada kastedilen isim, Μολεσιοs adının *genitivus* haldeki formu, yani Μολεσιοs olmalıdır. Μολεσιοs ismi Lykia ve Pisidia'da yaygındır⁶³.

Termessos teritoryumunda (Evdır Han) bulunmuş bir yazıtta Κυδρησσεωs *genitivus* çekiminde baba adı olarak geçmektedir.⁶⁴ L. Zgusta *genitivus* haldeki Κυδρησσεωs isminin *nominativus* çekiminin Κυδρησσιs olabileceğini düşünmekte, ama J. Sundwall'in Κυδρησσεωs önerisinin de ihtimal dışı olmadığını belirtmektedir. Burada tanıtılan yazıttaki Κυδρησσεωs formu ise bir yandan bölgede sıkça rastlanan hece *metathesis*'ine güzel bir örnek sunmakta⁶⁵, öte yandan Evdir Han'daki yazıttan farklı olarak şahıs adı değil, *kome/demotikon* ifade etmektedir⁶⁶. Söz konusu *kome/demotikon*, şahıs adıyla aynı etimolojiyle ve büyük olasılıkla Kyrd(Kydr)essos *toponymon*'undan türetilmiş olmalıdır. Buna göre Termessos teritoryumunda bu isimde bir *kome* veya *demos*'un aranması gerekmektedir.

Birinci satırın sonunda dede ismi olarak önerilen Cornelius'un Latince; baba ve oğul isimlerinin ise yerel isimler taşıması ilginçtir. MS III. yüzyılda da *Constitutio Antoniniana*'ya rağmen yerel isimlerin bölgede sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Bu yazıt da yukarıda bahsedilen diğer Adil Tanrılar örnekleri gibi, isimlerin yayılım alanı ve kült nedeniyle aynı bölgede bulunmuş olmalıdır.

⁵⁹ İplikçioğlu 2006.

⁶⁰ Talloen 2015, 326.

⁶¹ Robert 1963, 257–258; Zgusta 1964, 301 ⁵875–6; *LGPN V^B* s.v. Μασαs; Lykia için bk. Takmer – Oktan 2013, 85 dn. 173-174; krş. Lepke et al. 2015, 378 dn. 263; Pisidia için bk. *TAM III/1* 68, 151-152, 182, 331,787; *SEG VI* 625; *XLI* 1293; *LII* 1402; *LIV* 1380; *LVII* 1467, 1482; *IKibyra* 204, 254.

⁶² Loewy 1885, no 449a: Μολσιοs Αθηναγόρου έποιοήσεν.

⁶³ *Genitivus* hali için örnekler: *SEG LVII* 1620 (Termessos); *TAM III/1* 104 (Termessos); *TAM III/1* 526 (Termessos); *SEG XXXIII* 1159 (Burdur).

⁶⁴ *TAM III/1* 924: Τροκονδας Κυδρησσεωs κατέστησεν.

⁶⁵ Αφορδ- < Αφροδίσιοs ve Πρεεύς < Πέργη < *Πρεγα < *Πρεα örnekleri için bk. *LGPN V^B* s. xxviii.

⁶⁶ Zgusta 1964, 260 dn. 242 §767-3.

BİBLİYOGRAFYA

- Alkan 2011 M. Alkan, "Parerga to the Stadiasmus Patarensis (8): On the named places in the journeys of sacrifice recorded in the Vita of Saint Nicholas of Holy Sion". *Gephyra* 8 (2011) 99–124.
- Aulock 1974 H. von Aulock, *Die Münzprägung des Gordian III und der Tranquillina in Lykien* (Ist.Mitt., Beiheft 11). Tübingen 1974.
- Bean 1958 G. Bean, "Inscriptions in the Antalya Museum". *Belleten* 22 (1958) 21-91.
- Bérard 1892 V. Bérard, "Inscriptions d'Asie Mineure (2)". *BCH* 16 (1892) 417-446.
- Chapouthier 1935 F. Chapouthier, *Les Dioscures au service d'une déesse. Etude d'iconographie religieuse* (Bibliothèque de l'Ecole française d'Athènes et Rome 137). Paris 1935.
- Delemen 1995 İ. Delemen, "Lykia-Kabalia-Pisidia Bölgesinden Roma Dönemi 'Dioskurlar ve Tanrıça Kabartmaları'". *Belleten* 159/225 (1995) 295-321.
- Delemen 1999 İ. Delemen, *Anatolian Rider-Gods: A Study on Stone Finds from the Regions of Lycia, Pisidia, Isauria, Lycaonia, Phrygia, Lydia and Caria in the Late Roman Period*. Bonn 1999.
- Fleischer 1978 R. Fleischer, "Artemis von Ephesos und Verwandte Kultstatuen aus Anatolien und Syrien Supplement". Eds. E. Schwertheim, S. Şahin – J. Wagner, *Studien zur Religion und Kultur Kleinasiens*, vol. I. 1978 (Leiden) 324-358.
- Frei 1990 P. Frei, "Die Götterkulte Lykiens in der Kaiserzeit". *ANRW* 18.3/II (1990) 1729-1864.
- Gignac 1976 F. T. Gignac, *A Grammar of the Greek Papyri of the Roman and Byzantine Periods*, vol. I. Milano 1976.
- Gökalp – Akdoğu-Arca 2009 N. Gökalp – E. N. Akdoğu Arca, "Antalya'dan Yeni Adak Yazıtları". *Adalya* XII (2009) 261-275.
- Heberdey – Kalinka 1897 R. Heberdey – E. Kalinka, *Bericht über zwei Reisen im südwestlichen Kleinasien, ausgeführt im Auftrage der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften*. Vienna 1897.
- INabarzoz* M. H. Sayar, *Die Inschriften von Anazarbos und Umgebung. Teil 1: Inschriften aus dem Stadtgebiet und der nächsten Umgebung der Stadt* (IK 56). Bonn 2000.
- IArykanda* S. Şahin, *Die Inschriften von Arykanda* (IK 48). Bonn 1994.
- IByzantion* A. Łajtar, *Die Inschriften von Byzantion. Teil 1: Die Inschriften* (IK 58). Bonn 2000
- IKeramos* E. Varinlioğlu, *Die Inschriften von Keramos* (IK 30). Bonn 1986.
- IKibyra* Th. Corsten, *Die Inschriften von Kibyra I* (IK 60). Bonn 2002.
- IPergamon II* M. Fraenkel, *Altertümer von Pergamon* (Band VIII, Band 2): *Die Inschriften von Pergamon*. Berlin 1895.
- ISide II* J. Nollé, *Side im Altertum. Geschichte und Zeugnisse II* (IK 44) Bonn 2001.
- IStratonikeia* M. Ç. Şahin, *Die Inschriften von Stratonikeia* (IGSK 21–22, 68). Bonn 1981-2010.
- İplikçioğlu et al. 1992 B. İplikçioğlu, G. Çelgin – V. Çelgin, *Epigraphische Forschungen in Termessos und seinem Territorium*. Vienna 1992.
- İplikçioğlu 2006 B. İplikçioğlu, "Theoi Dikaioi. Die 'Gerechten Götter' in zwei neuen Inschriften aus Termessos". *Anzeiger der Österreichischen Akademie der Wissenschaften* 141/2 (2006) 5-16.
- İplikçioğlu et al. 2007 B. İplikçioğlu, G. Çelgin – V. Çelgin, *Epigraphische Forschungen in Termessos und seinem Territorium*. Vienna 2007.
- Kearsley 2002 R. A. Kearsley, "Cultural Diversity in Roman Pisidia: The Cult of the Dioskouroi". Eds. T. Drew-Bear, M. Taşlıalan – Ch. M. Thomas, *Actes du 1er*

- Congrès international sur Antioche de Pisidie* (Collection de l'Institut d'archéologie et d'histoire de l'antiquité Vol. 5). Lyon (2002) 401-416.
- Lacroix 1949 L. Lacroix, *Les Reproductions de Statues sur les Monnaies Grecques*. Liege 1949.
- Lepke et al. 2015 A. Lepke – C. Schuler – K. Zimmermann, “Neue Inschriften aus Patara III”. *Chiron* 45 (2015) 291–384.
- LGPN VB Eds. J. S. Balzat, R. W. V. Catling – É. Chiricat, *A Lexicon of Greek Personal Names: Coastal Asia Minor*, vol. VB. Oxford 2013.
- Loewy 1885 E. Loewy, *Inschriften griechischer Bildhauer*. Leipzig 1885.
- MAMA IV Eds. W. H. Buckler, W. M. Calder – W. K. C. Guthrie, *Monumenta Asiae Minoris antiqua IV: Monuments and Documents from Eastern Asia and Western Galatia*. Manchester 1933.
- Metzger 1952 H. Metzger, *Catalogues des monuments votifs du musée d'Adalia*. Paris 1952.
- Mitchell 1982 S. Mitchell, *RECAM 2: The Inscriptions of North Galatia. The Ankara District*. Oxford 1982.
- Özsait 2004 M. Özsait, “Nouveaux témoignages sur le culte des Dioskouroi en Pisidie occidentale”. Ed. G. Labarre, *Les Cultes locaux dans les mondes Grec et Romain: Actes du colloque de Lyon, 7-8 Juin 2001*. Lyon (2004) 103-113.
- Petersen – Luschan 1889 E. Petersen – F. von Luschan, *Reisen in Lykien, Milyas und Kibyratiss* (Reisen im südwestlichen Kleinasien II). Vienna 1889.
- Ramsay 1888 W. M. Ramsay, “Antiquities of Southern Phrygia and the Border Lands (III)”. *AJA* IV/3 (1888) 263-283.
- Robert 1946 L. Robert, *Hellenica: Recueil d'épigraphie, de Numismatique et d'Antiquités Grecques*, vol. III. Paris 1946.
- Robert 1963 L. Robert, *Noms indigènes dans l'Asie Mineure gréco-romaine*. Paris 1963.
- Robert 1983 L. Robert, “Documents d'Asie Mineure”. *BCH* 107 (1983) 497-599.
- Schulze 1904 W. Schulze, *Zur Geschichte lateinischer Eigennamen*. Berlin 1904.
- Solin – Salomies 1994 H. Solin – O. Salomies, *Repertorium nominum gentium et cognominum Latinorum*. Hildesheim – Zürich – New York 1994.
- Spomenik Srpska Akademija Nauka i Umetnosti*. Beograd 1888-.
- Takmer – Oktan 2013 B. Takmer – M. Oktan, “Parerga zum Stadiasmus Patarensis (11): Die lykische Stadt Neisa”. *Gephyra* 10 (2013) 50–93.
- Talloon 2015 P. Talloon, *Cult in Pisidia. Religious Practice in Southwestern Asia Minor from Alexander the Great to the Rise of Christianity*. Turnhout 2015.
- Zgusta 1964 L. Zgusta, *Kleinasiatische Personennamen*. Prague 1964.